ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ Կ. Պոլսոյ » 5 »
» Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 2 1/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ., երկու անգամի համար 2 ղրշ. է, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լլայ։
Մէկ մի թիւ 40 փարա արժած։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճանբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։
Նամակները վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղուի, Կ. Պոլիս Պօհճէ-Գաբու Զէյթունլեան խան թիւ 31 Մասիս գրասենեակը։
Ճանբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Ցրուած նամակ, յօդուած, ետ չեն տրուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 18 ԱՊՐԻԼ

ՀԵՌԱԳԻՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

ՖՐԱՆՍԱՑԻՔ Ի ԹՈՒՆՈՒԶ

Օրան (Ճէզայիր), 29 ապրիլ։

Օրանի գաւառին հարաւակողմը միայն երեք ցեղեր ապստամբեցան, բայց ծերիմիլի սրահապան զօրքն, որ 380 մարդէ կը բաղկանայ, կարող է վանել ամեն յարձակում։ Դրացի ցեղերն հաւատարիմ կը մնան (Ֆրանսական իշխանութեանց)։

Պօն (Ճէզայիր) 29 ապրիլ։

Թունուզի Քէֆ քաղաքին Ֆրանսական հրամանատարը նոյն գաւառին Շէյխերուն և Գոյխներուն հպատակութիւնն ընդունեց։

Լօժըրոյ զօրավարին զօրագունդը միջնայուռ Ղերթայ (Թունուզի մէջ) առանց դիմադրութեան հանդիպելու, եկիրակի օրը Պէջա (հաւանականաբար Պէճի) պիտի հասնի։

Լոնտրա, 30 ապրիլ։

Երէկ իրիկուն, երեսփոխանաց ժողովին մէջ, (Պահպանողական ընկերութեան քարտուղար) Պ. Հէնրի Ռիչըրտ առաջարկ մի ներկայելով, դատապարտեց այն դրութիւնն՝ որով դուրսերը գտնուող Անգլիական ներկայացուցիչք իշխանութիւն ունին դաշինք բաց բանալ և երկիր գրաւել՝ առանց կանխաւ արտօնութիւն ստանալու Անգլիական կառավարութենէն. բայց այս առաջարկը մերժուեցաւ։

Բերլինոյ, 30 ապրիլ։

Ռուսիոյ կառավարութիւնը չընդունիր այն առաջարկութիւնը, զոր Թունուզի Պէյը Ռուսական հիւպատոսին ըրած էր խնդրելով որ Ռուսիա միջամտէ Ֆրանսայի հետ Թունուզի ունեցած արդի դժուարութեան։

Օտէսա, 30 ապրիլ։

Հրէից դէմ ժողովրդային թշնամութիւնն, որ Օրթոտոքսաց Զատկին առթիւ յաճախ երևան կը գայ, այս տարի ալ տեղի ունեցաւ Քէրսոնի Էլիզապէթկրատ քաղաքին մէջ, ուր բռնական գործեր կատարեցան Հրէից վրայ։ Այս չարժու հակառակական ամբոխներ նիյան, և ի վերջոյ յէչեալ քաղաքին Մինսկերը քանդուեցաւ ժողովրդեան կողմէ։

Վերջին թղթատարով եկած Եւրոպական լրագրաց մէջ հետևեալ լուրերը կը տեսնուին։

Ֆրանսական կողմ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ փարիզի կառավարութիւնը վերջնագրի ձևով հետևեալ առաջարկները պիտի ներկայէ Թունուզի Պէյին։

1. Ֆրանսայի հովանաւորութեան ներքև մտնել։
2. Թունուզի արդի պաշտօնէութիւնը փոխել։
3. Սահմանաց ուղղութիւն մի կատարել։
4. Երկաթուղեաց, հեռագրաց և Էնֆիտայի ազդարարկին վերաբերեալ խնդիրներն անմիջապէս կարգադրել։

Ճէզայիրէն կը հեռագրեն թէ Թապարքա կղզւոյն դէպքն, այսինքն Թունուզի զօրաց հրացանաձգութիւնը Ֆրանսացւոց չոգենաւին վրայ, բացարձակ հակառակութիւն մ'է Պէյին այն յայտարարութեանը թէ չէր կրնար Խրումիրները պատժելու գործին մասնակցիլ, վասն զի իւր հպատակներն երբեք չեն ներեր իրեն որ քրիստոնեից հետ միանալով իսլամաց դէմ կռուի, բայց միանգամայն իւր զօրքերը չախիր մարտնչին Ֆրանսացւոց դէմ, այլ ամեն տեղ եա պիտի քաշուին նոցա առջևէն։

Արդէն յայտնի է որ Պէյին իշխանութիւնն անուանական էր Խրումիրաց վերայ։ Թապարքայի դէպքէն կ'երևի որ Թունուզի զօրաց վերայ ալ անուանական է, սակայն թէ ոչ՝ Պէյն իւր տուած խոստումը դրժելով՝ հրաման ըրած է իւր զօրաց որ հրացան արձակեն Ֆրանսացւոց դէմ։

Ֆրանսայի կառավարութիւնն ազդարարեց Թունուզի պէյին թէ զինքն անձնապէս պատասխանատու պիտի բռնէ եթէ Թունուզի մէջ որ և է յարձակում լինի քրիստոնէից դէմ։

Այս ազդարարութիւնն առանց ազդեցութեան չմնայ։ Թունուզի իշխանութիւնն յայտարարութիւն մի հրատարակեց՝ ծանուցանելով թէ ով որ քրիստոնէի մի վերայ ձեռք վերցնէ, պիտի գլխատուի։

Արաբացւոց առջև Ֆրանսական շահերը պաշտպանելու պաշտօնով փարիզի մէջ Արաբերէն լրագիր մի սկսած է հրատարակուիլ Էլ Պասիր անուամբ։

Իտալիոյ մէջ Էլ—Մուսթագէլ անուամբ Արաբական թերթ մի կը հրատարակուէր, որ Ճէզայիրի Արաբ բնակիչները չարունակ Ֆրանսական կառավարութեան դէմ կը գրգռէր։ Այս վերջնոյն խնդրանաց վերայ, փարիզի Իտալական դեսպան Չիալտինի զօրավարն այժմ ապահովութիւն տուած է թէ յիշեալ լրագրին Իտալական կառավարութեան կողմէ պիտի խափանի։

Հռոմէն գրուած նամակներ կ'ասեն թէ Իտալիոյ կառավարութիւնը վճռապէս ճանչեր է Ֆրանսայի իրաւունքը Թունուզի մէջ, և ծանուցեր է նմա թէ ինք կատարելապէս չէզոք պիտի կենայ։

Ֆրանսայի կառավարութիւնն ալ փոխադարձաբար նոյն չէզոքութիւնը խոստացեր է՝ երբոր Իտալական կառավարութիւնը Միջերկրականի մէջ իւր ազդեցութիւնն ապահովելու համար Ափրիկեան Տրիպոլիսը գրաւել ուզէ։

Ֆրանսական կառավարութիւնն հրաման տուաւ Միջերկրական ծովու նաւատորմին հրամանատար ծովապետին, որ եթէ օտար տէրութիւնք միջամտեն դրկեն Թունուզի ջուրերն, ինք անմիջապէս իւր բոլոր զօրութեամբք անդ երթայ։

Անգլիական Տէյլի Նիւս լրագրին Բերլինյօրիկի թղթակիցն հեռագրել կարևոր լուրը կը հեռագրէ։

Զօրը վերջին օրերս Նախարարաց մի խորհրդին նախագահեց, յորում կը վիճաբանուէր Լօրիս Մելիքօֆ զօրավարին մի առաջարկին վերայ որ հանդուցեալ Աղեքսանդր Բ. կայսեր հաւանութիւնն ստացած էր, և որոյ նպատակն էր քաղաքական խնդրոց վերայ վիճաբանելու պաշտօն ունեցող Երեսփոխանական ժողով մի գումարել։

Խորհրդին անդամներէն ինը պաշտպանեցին առաջարկը, հինգը հերքեցին։

Զօրն յայտնեց թէ ինք ալ մեծամասնութեան կարծիքը կ'ընդունի, և հրաման տուաւ Լօրիս Մելիքօֆ զօրավարին որ այն որոշման համաձայն հրովարտակ մի խմբագրէ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՆՈՒԶ

Այս առաւօտ Վագըրթի քաղաքական տեսութեան մէջ սա կարևոր տողերը կը կարդամք Թունուզի նկատմամբ։

«Ֆրանսայի կառավարութիւնն ինչ ինչ անընդունելի առաջարկներ ըրած լինելով Թունուզի կուսակալին, այս վերջինը Բ. Դրան ներկայած է զայնս, և կայսերական կառավարութիւնն ալ իրաւութիւնն Եւրոպական տէրութեանց խմացընելով, բացատրած է թէ Ֆրանսական կառավարութեան այն ընթացքը Պէրլինի դաշնագրոյն տրամադրութեանց հակառակ է։

«Թէ և Ֆրանսայի կառավարութիւնը չէ ուզած ճանչել 1288ի կայսերական Ֆէրմանն, որ Թունուզի առ Օսմանեան գահն ունեցած հպատակութիւնը կը հաստատէր և փոխադարձ յարաբերութիւնները կը սահմանէր, տէրութիւնք ի ընդհանուր անոր զԹունուզ Օսմանեան տէրութեան ամբողջացուցիչ մասերէն մին համարած են, և Պէրլինի դաշնագիրն Օսմանեան տէրութեան ամբողջութիւնը տէրութեանց երաշխաւորութեան ներքև դրած լինելով, մինչև որ այդ դաշնադրութիւնը չջնջուի, Թունուզի քաղաքական վիճակին մէջ ո՛ և է փոփոխութիւն չկրնար մտցուիլ։»

Կէս պաշտօնական լրագրոյն այս խօսքերէն կարելի է գուշակել Ֆրանսայի կառավարութենէն Թունուզի պէյին ներկայացեալ առաջարկութեանց իմաստն ալ։ Կ'երևի թէ այդ առաջարկութիւնք «Թունուզի քաղաքական վիճակը» փոխող, և Պէրլինի դաշնագրոյն «Օսմ. տէրութեան ամբողջութեան» վերաբերեալ տրամադրութիւններին» հղծանող հանգամանք մ'ունին։ Արդ, Եւրոպական լրագիրք երկու շաբաթ առաջ կը ծանուցանէին թէ Ֆրանսայի կառավարութիւնն գտալով որ Խրումիրները պատժելով սեւական արդիւնք մի չկրնար գտնալ, Ֆրանսական հովանաւորութիւն (բրօթէքթօրա) պիտի առաջարկէ Թունուզի Պէյին և իւր առաջարկութեան այժմ տալու համար՝ կանխաւ Թունուզի մի քանի տեղերը պիտի գրաւէ։ Իրօք ալ Ֆրանսական զօրքն այժմ Թունուզի այլ և այլ կէտերը գրաւած լինելով, Վագըրթի լեզուէն կրնայ մակաբերուիլ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը այդ մասօք առաջարկ մի, կամ կարգ մի առաջարկներ ներկայած լինի Թունուզի Պէյին։

Վագըրթի յիշած միջադէպն բաւ այդ է։ Տասն տարի առաջ, երբ Ֆրանսա ոգի ի ձեռին կը մարտնչէր Գերմանիոյ հետ, Խայրէտտին փաշան հրովարտակ մի տարաւ Կ. Պոլսէն, որով Թունուզի առ Օսմանեան գահն հպատակութիւնը կը հաստատուէր պաշտօնապէս և հանդիսապէս։ Այն հրովարտակը կարդացուեցաւ Թունուզի մայրաքաղաքին մէջ շքեղ հանդիսիւ։ Բայց Ֆրանսական կառավարութիւնը գինու զօրութեամբ միջամտութիւն չընելով հանդերձ, բողոք բարձաւ, և չուզեց ճանչել Թունուզի հպատակութիւնն։ Այնուհետև ալ Ֆրանսա իբրև անկախ իշխանութիւն կը ճանչէր զԹունուզ։

Թուրք լրագիրք լուր մի կը հրատարակեն իբր թէ Թունուզի կուսակալը խոստացեր է Բ. Դրան այսուհետև կանոնաւորապէս տուրք վճարել։

Հագիգաթ լրագիրը կը մեղադրէր Թունուզցիները թէ վեհ. Սուլթանին հպատակ լինելնին այն ատեն միայն կը բերեն՝ երբոր օտար զօրութեան մի սպառնալեաց ներքև կը գտնուին։

«Եթէ, կ'ասէ, խնդիրը կնճռուելէ առաջ Բ. Դրան դիմէին, կայսերական կառավարութիւնը պէտք եղած խորհուրդը կը տար իրենց, և գործը դիւանագիտական հանգամանք չէր ստանար։»

Ցրէչեալ Թուրք թերթը յաւօք սրտի յիշելով այն զրոյցը թէ Թունուզի Պէյն իւր շարժուն գոյքերը Մալթա ղրկեր է, և թէ ինքն ալ անդ ապաստանելու կը պատրաստուի եղեր, «անհերքելի տկարութիւն» կ'անուանէ նորա այս ընթացքը։

Վագըրթ լրագիրը հաստատապէս կը յայտնէ որ Ֆրանսա Թունուզի երկիրը չառնուր։

«Ֆրանսայի հանրապետութիւնն անշուշտ պիտի զգուշանայ, կ'ասէ, Թունուզի երկրին մէջ իւր գործողութիններն ընդարձակելէ։ Եթէ Դիւանը խաղաղութեան անկեղծ միջնորդն կը բաղձայ, ոչ թէ Ֆրանսայի զօրութենէն փախնալուն է, այլ մանաւանդ նորա հետ բարեկամական յարաբերութիւնները չաբունակելու համար։ Ֆրանսայի քաղաքական կացութեանը նայելով, Թուրքիայէն փոքր պետութիւն մ'ալ կրնայ պատերազմ հրատարակել Ֆրանսայի դէմ։

Վագըրթ կը վերջացնէ ասելով թէ քանի որ Գերմանիա հզօր բանակ մ'ունի, Ֆրանսայի երեսփոխաններէն ոչ մին թոյլ կը տայ Հանրապետական կառավարութեան Ափրիկէի անապատներուն մէջ արշաւանք մի ձեռնարկել, որոյ համար քանի մի հարիւր հազար մարդ ղրկել պէտք լինի։

ԱԼԲԱՆԻԱ

Կը կարծուի թէ մօտ օրերս մեծ կռիւ ճակատամարտ մի տեղի պիտի ունենայ Տէրվիշ փաշայի բանակին և կուսինեցի Ալի փաշա հրաշակուոր Ալպանիայի գլխուն հրամայած զօրութեանց միջև։ Երկու կողմն ալ գրեթէ 15 հազարական զօրք ունին։ Փրիզրէնոյ և Փրիշթինայի կողմն յաղթուած Ալպանիացիք Ալի փաշայի հետ կը միանան եղեր։ Հաւանական է որ այս վերջնական ճակատամարտը չմղած, Տէրվիշ փաշա նորանոր զօրութիւններ ստանայ։ Օսմանեան հրամանատարին արդիւն ընթացքը տարակոյս չթողուր որ այս կուսինեցի Ալի փաշան Թէբէլէնլի Ալի փաշա մի չպիտի կրնայ լինիլ։

Ֆուատ փաշան երէկ մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ ի Բեդրսպուրկ, Ռուսաց Աղեքսանդր Գ. կայսեր գահակալութիւնը շնորհաւորելու պաշտօնով։

Եավէրի Էքրէմի բարձր տիտղոսը տրուեցաւ Ֆէրիք Մէհմէտ Արիֆ փաշային։

Վագըրթ լրագիրը բացարձակապէս կը ժխտէ Մէսէնճըրի այն լուրը թէ նախկին սպարապետ Րէաուֆ փաշան Կ. Պոլիս պիտի գայ եղեր։

Մայրաքաղաքիս Միսացեալ—Նահանգաց դեսպան Լոնկսթրիթ զօրավարն, որ Ճիորճիոյ նահանգին մէջ կարևոր պաշտօնի մի կոչուած է, երէկ մեկնեցաւ Կ. Պոլսէն վատնայի շոգենաւով։

Քիօսէն կը ծանուցանէ թէ 70—80 ժամ հեռաւորութեան ներքև Զմայլեան յեռայ աղատուոյ թշուառներուն մեծագոյն մասը լոյս տեսնելնուն պէս մեռեր են։

Քիոսի երկրաշարժին ժամանակ պատահած հետևեալ հետաքրքրաշարժ դէպքը կը պատմէ Մէսէնճըր։

Կը յիշէն ընթերցողք թէ անէկս քանի մ'ամիս առաջ Աչմէտ Հօճա անուն Թուրք կարգացող մի մըշտըմինէնաւոր բանտարկութեան դատապարտուած էր Բողոքականաց աղօթքներ Թուրքերէնի թարգմանած և բողոքականաց Ս. Գիրքեր Թուրքաց մէջ տարածելու նպաստած լինելուն պատճառաւ։ Այն ժամանակէն ի վեր Աչմէտ Հօճան Քիոսի մէջ բանտարկուած էր։ Արդ Քիոսի երկրաշարժը նախախնամական դէպք մ'եղաւ այդ մարդուն համար։ Բանտը փլաւ և Աչմէտ Հօճան՝ ընդհանուր արհաւիրքէն օգուտ քաղելով փախաւ Անգլիական նաւ մի նստաւ և Լոնտրա տարուեցաւ։

Հինգշաբթի օրը Մուշէյմանիէի մօտ ամայի դաշտի մի կրծօրէն մարդու մի դիակ հանուեցաւ գլուխն ու թևերը կտրած և կէս փտեալ վիճակի մէջ։

Տիարպէքիրցի Յուսէփ անուն անձ մի, կ'ասէ Ֆար տիւ Պոսֆոր, որ մարդասպանութեան ամբաստանութեամբ բանտարկուած և յետոյ թող տրուելով Տիարպէքիր գնացած էր ուր մարդասպանութիւնը գործուած էր, այս օրերս Կ. Պոլիս վերադարձած լինելով, ապանելոյն մայրը խնդրագիր մատոյց դատական իշխանութեան և ոճրագործին պատժուիլը խնդրեց։

Հինգշաբթի գիշեր ժամն երեքին միջօցները ոստիկանութեան գիշերապահ խմբակ մի Մահմուտ փաշայի փողոցին վերայ երկու չարագործի պատահեցաւ, որք գոհարավաճառի մի խանութը բանալու կ'աշխատէին։ Գողերէն մին յաջողեցաւ փախչիլ, բայց միւսն՝ որ արդէն դատապարտութիւն կրած Մանոլ անուն չարագործ մ'էր, բռնուելով ոստիկանութեան դուռը տարուեցաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունաց Պատրիարքական Գեր. փոխանորդն երէկ՝ ըստ սովորութեան, Յունաց Պատրիարքարանի Խառն ժողովին մի քանի եկեղեցական և աշխարհական անդամոց և Քառու Բէհեսափ էֆէնտիին հետ Հայոց Պատրիարքարանն եկաւ ի շնորհաւորութիւն Զատկի տօնին, և սիրալիր ընդունելութեամբ պատուեցաւ Ս. Պատրիարքէն։ Կէս ժամու չափ տեսակցելէ յետոյ, Յունաց փոխանորդը Հայոց Գեր. փոխանորդին և մի քանի վարդապետաց առաջնորդութեամբ եկեղեցի իջաւ և աղօթք ու երկրպագութիւն ընելէ յետոյ՝ մեկնեցաւ։

Պատրիարքական Գեր. փոխանորդ Հայրն այսօր Դատական գործոց նախարար Վսեմ. Ճէվտէթ փաշային մինչ ազգային ինչ ինչ խնդրոց պատճառաւ։

Ի նպաստ Քիոսի երկրաշարժին զոհերուն վեհ. Սուլթանին հովանաւորութեան ներքև կազմեալ յանձնախմբին նախագահ Բարձր. Սաֆվէթ փաշան արքունի պալատան թիկնապահներէն մին միջնցաւ նամակ մի ղրկելով Ս. Պատրիարք Հօր, յանուն յանձնախմբին շնորհակալութիւն կը յայտնէ Նորին Սրբազնութեան՝ ի նպաստ դժբաղդ քիոսցւոց ըրած մարդասիրական նուէրին համար։

Կը լսեմք թէ Մամիկոնեան Մեծ. Միքայէլ էֆէնտին՝ թէ Վարչական խորհրդոյ անդամակցութենէ և թէ Ազգային երեսփոխանութենէ հրաժարեր է։

Իմաց կը տրուի մեզ թէ հինգշաբթի օրը Ս. Պատրիարքի պատուոյն Ներկայ գտնուող Ռուս տիկնայց մին՝ Ռուսաց դեսպանին մօրաքոյրը Տովլորուքի իշխանուհին և միւսը Ռուսական հիւպատոսին տիկինն էր։

ԲԱՂԴԱԲԱԿԱՆ

Եւրոպական լրագիրք Լորտ Պիքընսֆիլտի մահուան և Թունուզի արշաւանաց խնդրովք զբաղեալ են, քանզի Յունաստանի խնդիրը նորէն բանակցութեանց շրջանին մէջ մըտնելով յոյս կը տայ թէ խաղաղութեամբ կրնայ վերջանալ և Սլաւնիոյ լուրերն ալ կը ծանուցանեն թէ ապստամբութիւնն ընդհուպ կրնայ զսպուիլ։ Լորտ Պիքընսֆիլտի մահը գրեթէ քաղաքական դէպք մ'եղաւ համայն Եւրոպիոյ մէջ. նոյն իսկ Գերմանիոյ կայսրն իւր ցաւակցութիւնն յայտնեց նորա վրայ, և Պիզմարք իշխանն հեռագիր մի յըղեց ասելով թէ նորա կորուստն ոչ միայն Անգլիոյ կը վերաբերի, այլ բոլոր Եւրոպիոյ։ Վեհ. Սուլթանին կողմէն Միւզիւրիւս փաշան ցաւակցութեան հեռագիր մի հաղորդեց Սըր Ֆիլիբ Բոզի, որ մին է ի կըտակակատարաց Լորտ Պիքընսֆիլտի։ Այս պետական մարդուն վերջին քաղաքական դերն եղաւ Պէրլինի դեսպանախորհուրդը. Պէրլինի դաշնագիրը գլխաւորապէս նորա գործը կը համարուի, որոյ պատճառաւ Թուրքերք այնչափ դայրացած են նորա դէմ, որ մինչև իսկ նորա մահուան վերայ ուրախութիւն կը յայտնեն։ Թայմզ լրագիրը Լորտ Պիքընսֆիլտի վերջին նախարարութիւնն հետևեալ կերպիւ կը դատէ։

Եւրոպիոյ մէջ 1874ի Անգլիական ընդհանուր ընտրութենէն առաջ կարծիք կը տիրէր թէ Անգլիա դադրած է ձայն և կամք ունենալէ միջազգային դժուարութեանց կարգադրութեան մէջ. այս կարծիքն արհամարհական անտարբերութեամբ մի կը յայտնուէր։ Երբ երեք հիւսիսային տէրութիւնք Պէրլինի յիշատակագիրը պատրաստեցին, դուրսն այնպէս կը կարծուէր թէ Անգլիա բնականաբար պիտի ընդունէր զայն, երբ Լորտ Պիքընսֆիլտ մերժեց զայն և չընդունեց որ Անգլիոյ ազատութիւնն՝ որ այնչափ սուղ գնուած էր՝ ոչնչանայ, Անգլիական ժողովուրդը նորա ընթացքին մեծ հաճութիւն զգաց։ Թէպէտ այժմ նորա աշխարհակալութեան շատ մի կէտերը փոխուած են, բայց նման յաջորդող նախարարութիւնը նորա վերստացած հեղինակութիւնը ժառանգեց և այժմ Օրևելեան խնդրոյն կարգադրութեան մէջ այնպիսի գլխաւոր դեր մի կը խաղայ, որ 1873ին բնաւ ո և է Անգլիական նախարարութիւն մի չէր կրնար կատարել։ Անգլիա միայն օգուտներ չահեցաւ, բայց Լորտ Պիքընսֆիլտ մասամբ իւրք իւր և մասամբ իւր ընկերաց սխալանօք կորուս այն ազդեցութիւնը՝ զոր Պէրլինի դաշնագրին ստորագրութենէն յետոյ ձեռք բերած էր։ Այսու ամենայնիւ Լորտ Պիքընսֆիլտ իւր նախորդաց ամենուն չափ համարում ստացաւ, և իւր ժամանակ Անգլիա Եւրոպական աշխարհաքաղաքութեան մէջ հզօր դերք մի բռնեց։ Երբ վերջապէս Լորտ Պիքընսֆիլտ ինկաւ, արժանապատուութիւնը ձեռքէ չձըգեց, և՝ ինչպէս իւր հակառակորդք իսկ կը խոստովանին երբէք չզիջաւ, խառնակիչ ընդդիմադրութեան, ուստի իւր համարումն աւելի մեծցաւ իւր կուսակցութեան մէջ, որոյ գլուխն էր 13 տարիէ ի վեր։

Լորտ Պիքընսֆիլտի քաղաքական ընթացքէն զատ իբր ատենաբան և իբր վիպասան մատենագիր՝ իւր ասպարէզը դատել գրականութեան կը վերաբերի. իւր վէպերն Անգլիոյ գրականութեան մեծ պարծանք մի կը ձևան, և կրնայ ըսուիլ թէ մինչև վերջին վայրկեան գրիչը ձեռքէն չինկաւ, քանզի դեռ մի քանի ամիս առաջ հրատարակեց իւր "Էնտիմիօն"ը, և կ'ըսուէր թէ նոր վէպ մի գրելու զբաղած է։ Նա Անգլիոյ վաստկեցաւ Կիպրոսի կղզին, զոր արդէն շատ տարիներ առաջ իւր երիտասարդութեան ժամանակ գրած "Թանքրէտ" վէպին մէջ երևակայած էր։ "Անգլիացիք Կիպրոսի պէտք ունին, կ'ըսէ նոյն վէպին մէջ, և զայն պիտի առնուն իբր փոխարինութիւն։ Անգլիա Թուրքերուն գործը նորէն չպիտի տեսնէ վասն ոչինչի։"

Անգլիական լրագիրք ոմանք կ'ասեն թէ Լորտ Պիքընսֆիլտ հրեայ մեռեր է և ոչ քրիստոնեայ։ Թէ և Թայմզ կ'ասէ թէ Լորտ Պիքընսֆիլտ քրիստոնեայ ապրած է, բայց այս ալ ստոյգ է թէ մեռած ժամանակ քրիստոնեայ քահանայ չէ կոչած իւր քով, և թէ հիւանդութեան միջոցին հրէից Ռապպիներն աղօթեր են նորա համար սինակոկայից մէջ։

ԷՄԻԼ ՏԸ ԺԻՐԱՐՏԷՆ

Մարդասպան մ'ալ մեռաւ։

Եւ այդ մարդասպանն աշխարհիս ամենամեծ Թագաւորաց մին, Էմիլ տը Ժիրարտէնն էր։

Էմիլ տը Ժիրարտէն զ՞ով սպաննեց. — Մենամարտի մը մէջ սպաննեց Արման Գառէլն, այն աննման Արման Գառէլն որ գրչի հարուածով մը տապալեց Պուրպոնեանց գահոյքն։

Իսկ ո՞ւր կը թագաւորէր Էմիլ տը Ժիրարտէն. — կը թագաւորէր Եւրոպայի մէջ, Եւրոպայի վրայ։ Այդ երեք մեծ անուանք — Մամուլ — Հանրային կարծիք — Տիեզերական քուէարկութիւն — այդ երեք համապարփակ անուանք Էմիլ տը Ժիրարտէնի համանիշ են գրեթէ։

Կիւդդէնպերկ և Էմիլ տը Ժիրարտէն հաւասար աստիճան, այո՛, կը բռնեն մարդկային ազգին երախտագիտութեան վրայ։ Առաջինն հնարեց մամուլն. երկրորդն ստեղծեց Մամուլն (1)։ Կիւդդէնպերկի գիւտէն յառաջ գիրք չէր կարդար ժողովուրդն. Էմիլ տը Ժիրարտէնի թերթէն յառաջ օրագիր չէր կարդար ժողովուրդն։

Այս անզուգական համբուրական փառքէն զատ, ամենայն անցաւոր ու անանց մեծութեանց ու երանութեանց ալ արժանացաւ Բրէսի բարեբախտ խմբագրապետն։ Ընկերուհի կենացն ունեցաւ՝ որպէս արժանն էր՝ իր ժամանակին ամենէն մտահարուստ կինն, Տէլֆին Կէ։ Նիւթական անբաւ հարստութիւն դիզեց գրական աշխատութեամբք ու զանազան ձեռնարկութեամբք։ Իր թերթն անյագաբար կարդացուեցաւ յիսուն տարի Ֆրանսայի և Եւրոպայի մէկ ծայրէն միւսն։ Իր թատերգութիւնք համայն թատրոնաց մէջ կը ծափահարուէին։ Իր վիպասանութիւնք ձեռքէ ձեռք կը յափշտակուէին ու սրտերը կը յափշտակէին։ Իր իմաստասիրական ու ընկերագիտական հրատարակութիւնք՝ իր մասնաւոր հօր ժողովրդական, անեղերական, յաւիտենական ժամ-ժամ Բուռսային երկրորդ մեծ կը դասուէին մատենադարանաց մէջ։ Խորհրդարանաց մէջ կը ճառէր, ակմբաց մէջ կը ճառագայթէր։ Եւ օր մ'եկաւ ուր ընդհանուր հասարակային կարծեաց արեգակն եղաւ Էմիլ տը Ժիրարտէն — Եւ օր մ'եկաւ ուր բռնաւորք կարծեցին նկուղի մը մէջ խաւարել արեգակն։ Մինչև իր անցաւոր փառաց կորուստն չէ՝ Տը Ժիրարտէնի բանտարկութիւնն։

Այլ բնականաբար խաւարեցաւ հուսկ ուրեմն արեգակն . . . ։ Դեռ աւարտած չեմ Էմիլ տը Ժիրարտէնի վերջին մատեանն, և հեղինակն աւարտեց իր կեանքն, — որ մատեան մ'է անսահման պատերազմող Գաղղիոյ ու Եւրոպիոյ յիսնամեայ բազմայոյզ կեանքն։ Դեռ չեմ աւարտած Էմիլ տը Ժիրարտէնի «Մարդուն հաւասարն» երկն առ Ալեքսանդր Տիւմա որդին ուղղեալ—։

* * *

Ո՞վ է, կամ մանաւանդ ո՞վ պարտի լինել մարդուն հաւասարն. — Դուք, ամենասիրուն ընթերցուհիք իմ. դուք, մեր մայրերն, մեր քոյրերն. — ԿԱՆԱՅՔ, իմ բառս եւ որդարեւ.

«Ո՞չ ապաքէն նոքօք կ'ապրինք, նոքօք կը խօսինք։

«Երբ՝ մանուկ՝ կը զերծանինք մահուան վերահաս վտանգներէն. երբ՝ մանուկ՝ կը զօրանայ մեր մարմինն, կը զարգանայ մեր միտքն, ու բարբառել կը սկսի մեր սիրտն, ո՞չ ապաքէն նոցա շնորհիւ է։

«Արդ ամենայն համակրանօք, իմ սիրելի Տիւմա, քեզ ուրախակից կ'ըլլամ զի քաջաբար եկար ստուարացնել նոցա թիւն, որք՝ ինձ նման՝ կը խորհէին ու կը խորհին թէ՝ այն օրն ուր կինն օրինապէս և օրէնսդրապէս մարդուն հաւասար պիտ'ըլլայ, այն օր մեծ օր մը պիտ'ըլլայ մարդկութեան համար, մեծ օր մը պիտ'ըլլայ քաղաքակրթութեան համար։ (2)»

* *

Ո՜ Ժիրարտէն, օրապրապետաց թագաւո՛ր, կը խոնարհիմ դերեզմանիդ վրայ, և կ'արտասուեմ դերեզմանիդ վրայ։ Ըզ քեզ չը տեսայ Փարիզի մէջ, ուր սակայն գործդ ակներև էր ամենուրեք, ուր ձայնդ լսելի էր դեռ և ցերեկ։ Այլ գուցէ միմեանց հանդիպէինք այլուր . . . վերն կամ վարն, չը գիտեմ։ Իցի՜ւ թէ, երբ ինձ տրուէր ըզքեզ տեսնել, կարենայի պանծանօք ըսել զոր ինչ «Մարդուն հաւասարն» երկիդ վերջն — արդեօ՞ք վախճանիդ նախազգացմամբ — կը գրէիր. «Մարտնչեցայ յիսուն տարիներ։»

(Ո՜ Ժիրարտէն, ներէ ինձ թէ մարդասպան ըզ քեզ կոչեցի, յոյժ սիրելով՝ որդիապէս սիրելով Արման Գառէլն։ Ներէ ինձ. ահա կը խոստովանիմ թէ յանցաւորն դու չէիր, դու չէիր հօրս մարդասպանն. այլ դարերով նուիրագործեալ յոռի սովորութիւնն, զօրեղ ու անհեղ սովորութիւնն էր որ ըզձեզ ալ յաղթահարեց, ամենազօ՛ր մնաց։ Եւ ծուկծուծ, անթափանցելի ճակատագրին ըզձեզ ամենաքեանդ ալ միթէ չարչարայցնե՞ր. Արման Գառէլի մօր տեսին ինչ կը նշանակէր . . . ։ Պէտք է որ հաւատանք Նախախնամութեա՛ն . . .)։

ԴՐԱՍԷՐ ԱՏՈՄ

(1) Եւ տը Ժիրարտէնի թերթին անունն էր Լա Բրէս։

(2) ԷՄԻԼ ՏԸ ԺԻՐԱՐՏԷՆ, Մարդուն հաւասարն (Լ'էկալ տը Լ'օմ)։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԺԻԱՄՊԱԳԻՍՏԱ ԿՈՒԱՐԻՆԻ

(1537 — 1612)

"Գարնան Ծաղիկներ" աւարտեցան, թառամեցան . . . անցան . . .

Այժմ ինձ կը մնայ հրատարակել թարգմանութիւնն այն իտալական տաղին, զոր յիշեցի յօդուածոյս սկիզբն. ինձ կը մնայ մայրենի լեզուաւս ալ անգամ մը նուագել իտալական այն Գարնան երգն, այն առաջին տողերն այնքան զուարթագին են և այնքան տրտմագին վերջին տողերն. այն առաջին վանկերն այնքան վարդագոյն են և այնքան արևնագոյն վերջին վանկերն . . . ։

Հեղինակն, ազնիւ Կուարինին, վեշտասաներորդ դարուն ամենամեծ իտալացի մատենագրաց մին, տարօրէն էակ մ'էր, կը պատմեն, սիրող կագի ու սիրող նուագի, գրեթէ հրեշտակ ու գրեթէ խեղկատակ . . . ։

Բաստօր Ֆիտօ հովուերգութիւնն՝ ուստի քաղուած է վերոգրեալ տաղըն՝ ընդարձակ ու այլանդակ գործ մ'է, ուր Ժպիտք ու արտասուք միմեանց մօտ կը փթթին ու կը հոսին. ուր խանդաղատութիւն ու խեղկատակութիւն, արուեստ ու արուեստակութիւն, ամենափափուկ բանաստեղծութիւն ու ամենախօր իմաստասիրութիւն զիրար կ'ընդգրկեն կամ մանաւանդ զիրար կը հալածեն։

Կուարինի ասպետն յատկապէս գրեց իր հովուերգութիւնն՝ նսեմացնելու համար իր ժամանակակից ու փառակից անմա՛հ Դասօին Ամինդա հրաշակերտին։

Իտալական անսահման մատենագրութեան հմտագոյն անձանց թողլով [illegible] Դասօի ախոյեանն և իր գործին վրայ հակիրճ դատաստանս — ուր արձագանգ մ'և եթ եղած եմ Եւրոպայի մեծանուն բանադատից —, աստանօր կը հրատարակեմ «Գարնան Ծաղիկներ»ուս սկիզբն յիշուած Բաստօր Ֆիտօի հատուածոյն թարգմանութիւնն զոր՝ ըստ խնդրանացս՝ յղած է ինձ Ստեփան Եազըճեան էֆէնտին։ Բանաստեղծ բարեկամս ուսած է իտալական լեզուն կուարինեաց հայրենեաց մէջ իսկ. և ուսած է հայերէնն՝ նոյնպէս իտալական հողոյն կամ մանաւանդ իտալական ջրոյն վրայ, — այն վենետիկի «քար ու քնար» վանքին (1) մէջ զոր ես մերթ կը սրբակոծեմ . . . այլ զոր սաէպ կ'երազեմ . . . ։

ԴՐԱՍԷՐ ԱՏՈՄ

Տէր մանկամարդ տարւոյ գարո՛ւն,
Գեղեցիկ մայր ծաղիկներուն,
Նոր խոտերու, նոր նոր սիրոյ,
Դու դարձ առնես, այլ ոչ քեզ հետ
Իմ սիրոյս կենդանութեան
Ամբիծ օրեր անցըէն դառնան։
Դու դարձ առնես գալով ինձ յայց,
Այլ ոչ քեզ հետ դառնայ ինչ էս
Բայց հեռաքինջ քաղցր իմ գանձիս
Բայց երջանիկ քաղցր իմ խնդրից
Հէք յիշատակ ծանրաթախիծ . . . .

Թարգմանեաց ՍՏԵՓԱՆ ԵԱԶԸՃԵԱՆ

(1) Ռուփայէլեան վարժարանին մէջ ուսում առած է Եազըճեան էֆէնտին։

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԻ

ՀՐԱՒԷՐ ԱՌ ՀԱՑՈՒՀԻՍ Ի ՀԱՄԱՀԱՅ ԾԽԱԹՈՂՈՒԹԻՒՆ

Նէնի-Գալու, 16 ապրիլ 1881.

Խմբագրապետ Տէր.

Քանի որ կ'ուզեմք հաւատալ թէ յառաջդիմութեան կենսաւէտ փողը մի անգամ ընդ միշտ հնչած է լուսամիտ

ԷԼԼԷՆ ՈՒԻԼՍԸՆ

(Շարունակութիւն)

Զ.

Մի ուրիշ օր, կրասի ճանբուն վրայ, երբ օդը փոթորկալից և ջերմութիւնը սաստիկ էր, և ծառերու ծայրիկներէն բուրող անուշահոտութիւնն հողինները կը մեղկացնէր, Էլլէն անգամ մ'և ս յետադարձ տեսութիւն մ'ըրաւ, մանաւանդ թէ այս անգամ խորհրդածութիւնք ևս տուաւ, կը յաճախէին քանի որ իւր ոտուր կեանքին վերջը կը հասնէր։

Ռիչարտի ցուցնելով խիստ աղքատօրէն հագուած դեռահաս մայր մի, որ մեկուսի կը կենար իրենց կառքին ճանբայ տալու համար, և որ փոքրիկ մանուկ մի կը կրէր իւր գրկին վրայ, "տե՛ս, ըսաւ Էլլէն, ահա՛ կին մի որ նախանձու արժանիներ կը ներշնչէ ինձ, որովհետև իւր կառքով կը պտտիմ. Թշուառականն, մաքէն անգամ չանցուներ թէ ի՛նչ ուրախութեամբ կը տայի բոլոր ունեցածս եթէ իւր առողջութենէն մաս մ'իմս լինէր, և մանաւանդ եթէ իւր պզտիկ խոշոր տղուն պէս տղայ մ'ունենայի՜ սըրտիս վրայ սեղմելու համար։ Ո՛հ, վզիդ կամ դէմքիդ վրայ փարթամ դոյն եղունգներն զգա՛լ մի փոքրիկ էակի, որ ձեռք կը պարտի իւր կեանքը. ինչ երազ։ Եւ ինչո՞ւ համար այս ամենաքաղցր երազն, որ իրականութիւն մի կը լինի ամենայետին և ամենախեղճ էակին համար, արգիլուա՛ծ է ինձ։ Ինչո՞ւ համար Աստուած ինչպէս ուրիշ կանանց նոյնպէս և իմ սրտին մէջ դրեր է այս սիրոյ ծարաւն, որ սակայն երբէք գոհացում չ'պիտի ըստանայ։ Եւ կամ ինչո՞ւ համար դէթ չեմ կրնար կուրծքէս խլել դուրս հանել այս սիրտն, որուն արգիլուած է բաբախել։ Տեսայ հօրաքրոջս և մօրաքրոջս աղջիկներըն. իմ մանկութեան բարեկամուհիներս, որ մի առ մի հեռացան յինէն՝ գլուխնին յենլով նորա ուսին վրայ զոր իւրաքանչիւրն ի նոցանէ ընտրած էր իբրև ամուսին։ Միայն ես մնացի կենաց մէջ առանձնացեալ, անօգուտ թէ ինձ և թէ այլոց, արդէն կիսով մեռած, և կեանքէն ուրիշ բաժին չունենալով բայց եթէ դառնութիւն և տառապանք։"

Ռիչարտ բնաւ չ'պատասխանեց.

այս անլուալի յայտնութիւնք յոյժ խռովեցուցեր էին իւր սիրտը։ Կը մտածէր թէ ինք ևս կեանքը պիտի թողուր ի մօտոյ՝ առանց ճաշակելու այն ամեն ինչ որ քաղցր և հեշտ կ'ընէ զայն ամենայետին թշուառաց անգամ։ Երբէք իւր կուրծքին վրայ սիրուն կին մը խարտեաշ գլուխը չէր զգացած։ Երբէք չէր լսած դողդոջուն ձայն մի որ գորովալից խօսքեր թոթովէր իւր ականջին։ Ինչո՞ւ համար իւր կենաց ճամբուն վրայ չէր պատահած սիրող և անբիծ աղջկան մը, որ ձեռք երկնցուէր իրեն։ Ո՞վ գիտէ. թերևս այն ծերը կուսեցունէր զինք այս դժնդակ գաղափարին վրայ յորժէ սրտաղապէս ինչած էր։ Ա՜հ, եթէ Օրիորդ Ուիլսընի պէս լծակից մի . . . ։

"Շա՜տ ուշ", մռմռաց իւր քովէն յուզեալ ձայն մի։

Արդ, կա՛մ Ռիչարտի չարժուն և խռովայոյզ դէմքին վրայ նորա խորհրդածութեանց թելն ըմբռնած լինելով, և կա՛մ ինք իսկ մի և նոյն կացութեան բերմամբ, գաղափարաց նոյն կարգին մէջ մնացած և նոյն եզրակացութեան հասած լինելով, Էլլէն այս զոյգ մի բառերն իւր բերնէն փախուցեր էր առանց որոշ գիտման։ Բայց այս "շա՜տ ուշ" խօսքն այնքան ի դէպ կը գար և զՌիչարտ զբաղեցնող գաղափարին պատասխանէր, որ Ռիչարտ ցնցուեցաւ։

Շա՜տ ուշ։ Այս մելամաղձոտ բացագանչութեան մէջ Ռիչարտի տեսած առաջին կէտը սա եղաւ թէ Էլլէն, տարբեր պարագայից մէջ, կրնար սիրել զինք՝ թշուառ Ռիչարտ։ Օրիորդն ինք ևս կը հասնէր այժմ։ Ինչո՞ւ համար իրենց տխուր ճակատագիրն աւելի կանուխ չէին հանդիպած իրարու։ Ըստ որում ամեն ինչ իրարու մօտեցնել կը թուէր զիրենք. ի՛նչպիսի դառն հեղնութեամբ և ի՛նչ ծայրայեղ անգթութեամբ բաղդն յայժմ և եթ իրարու դիմաց կը հանէր զիրենք երբ "շա՜տ ուշ" էր . . .

Բայց ինչո՞ւ համար շատ ուշ պիտի լինի եղեր, կը հարցունէր ինքնիրեն գժբաղդ երիտասարդն, աշխատելով բռնել այս անակնկալ երջանկութեան երազն, որ միայն խուլ կոյն անհետանալու պայմանաւ փայլեան մի փայլած լինել կը թուէր։ Ի՞նչ փոյթ եթէ ալեխառն իրականութիւնն հոն էր, իրենց ետին։ Արդեօք իրենց սիրոյն մէջ, դէթ այն սրընթաց վայրկեաններու միջոցին, պահիկ մի չէ՞ին կրնար երջանկութիւն և մոռացում գտնել։ Ա՛հ, մոռնալ թէ կեանքն երկարաձիգ տառապանք մ'է և եթ։ Ո՛չ ևս գիտնալ թէ մահ կայ։ Երազն եթէ միայն քանի մ'օր ալ տևէ, դարձեալ բան մի չէ՞ միթէ, և կենաց դառն իրականութիւններն աւելի ճանչած թշուառներու համար մի քանի աւուր երջանկութիւն չէ՞ արդեօք։ Եւ մայր մտնող արևն որ իրենց տխուր օրուան երեկոյն ոսկեզօծել կը գար, միթէ չէ՞ր կրնար օգնել իրենց աւելի մեղմով ննջելու այն մթին գիշերուան մէջ . . . ։

"Շա՜տ ուշ" կը մրմռար դարձեալ Էլլէն։

Է.

Տիկին Ուիլսըն, մայրերու յատուկ սրատեսութեամբ, գուշակած էր Էլլէնի և Ռիչարտի զգացումներն։

Եւ արդէն չ'նշմարելու համար կոյր պէտք էր լինել։ Այս երկու դեռահաս էակներն, իրենց հոգին լցնող այս նոր յուզումներէ բոլորովին ապրեցեալ, իրարու համար

Հայոց և Հայուհեաց սրտերուն մէջ, քանի որ մեծ ցնծութեամբ կը նշմարեմք թէ զարգացման ընդհանուր փափաք մը կայ ամենուս քով, քանի որ սորա ներշնչմամբ այլ և այլ ազգօգուտ, բարոյալից և յառաջդիմասէր առաջարկներ կ'ըլլան և ձեռնարկներ ի գործ կ'ածուին, միևնոյն նպատակաւ ներեցէք որ հրաւիրեմ ես ալ իմ սիրելի մայրերս ու քոյրերս, որոց կը վերաբերի մանկադրեալ հրաւէրն՝ ուշադրութեամբ ընթեռնուլ յետագայ տողերը։

Ծխախոտի գործածումը նիւթական բարոյական և առողջական տեսութեամբք որչափ վնասակար և դատապարտելի՝ նոյնչափ ևս համաճարակ լինել կ'սպառնայ մեր երկու սեռէ ազգայնոց մէջ։ Չեմ ուզեր այս տեղ մանաւոր նկատողութեան առնուլ ինչ որ այս մասին արանց կը վերաբերի. նոքա կարգ մը պատրուակներ ունին զորս մէջ կը բերեն ի պաշտպանութիւն յոռի սովորութեան մը՝ որ անձը կամովին տուգանքի ենթարկելէ զատ ուրիշ բանի չը ծառայեր. պատրուակաց սոյն կարգին մէջ կ'ըսուի թէ ծխախոտ գործածելը չոր բարեկամի մը տիրանալէ նախամեծար համարելի է, թէ հոգ և մտատանջութիւն կը փարատէ, թէ յիշողութեան կ'օգնէ, թէ ուղեղին կորովը կը յաւելու եւն, առոնց և ո'չ մին իրապէս կամ վիճաբանելի է։ Երբ հետաքրքրական ինչ կը յիշեմ այս տեղ գիտնագիտասէր երկրաչափի մ'առարկածն ալ թէ, ուրիշ մը քով ձեռն ի բերան շունչ մը ծխախոտ քաշելը մանաւոր պարագայներու մէջ ներքին դառամի մը ծածկելու կը ծառայէ. դարձեալ օրիորդի մը սա դիտողութիւնն ալ թէ տրանց համար ծխելը վայելուչ կերպարանք մը, կացութիւն մը կը տայ իրենց, և թէ նոցա յաղթող սեռն ըլլալնուն մի ապացոյց նշանն է։ Աւելորդ է յաւելուլ թէ առոնք երևակայական տեսութիւններ են և անտեղութեան մասին զիրար կը գերազանցեն։

Ըսինք թէ ծխախոտի գործածումը բարոյական առողջական և նիւթական տեսութեամբք վնասակար և դատապարտելի է. այս երեք տեսակէտով, այն որ յոռի ունակութիւն մ'առնուանելի արանց նկատմամբ՝ բնաւ չեմ դժնդակը ըսել թէ կանանց համար բոլորովին անարդարանալի զեղծում մը և անկարգութիւն մ'է։ Բայց նախ՝ այս երրակի տեսակէտէն զեր ի վերոյ հոգեբանական նկատողութեամբ մը խօսելով, ըսե'նք թէ քանի որ կնոջ մը ներկայութիւնը փափկութեան դարափարը կը զարթուցանէ արանց մտացը մէջ, և մինչդեռ սոքա ինքնաբերաբար կ'ակնկալեն անուշահոտութեանց բուրումն առնուլ հոն ուր կին մը կայ, որչա՛փ մեծ կ'ըլլայ տաղտուկնին երբ հակառակ իրենց ակնկալածին՝ ծուխի և մորի գարշահոտութիւնը կը ծաւալի ի սփիւռ իրենց հոտառելեաց ճիշդ այն վայրկենին՝ որ ծխախոտ գործածելու մոլութեան ենթակայ կին մը խօսակցութեան մասնակցելով չրթունքն իբարմէ կը զատէ. եթէ կիները մանրախոյզն ուշադրութեան առնուն այս նկատողութիւնը, կը յուսամ որ բաւական կ'ըլլայ խորշեցընելու զիրենք ծխախոտի գործածութենէն։

Ի բարոյականին, թո'ղ լաւ գիտնան կանայք թէ այդ վատթար սովորութեամբ իրենց կոչմանը դէմ կը մեղանչեն, և խիստ աննպաստ ծառայութիւն մը կը մատուցանեն իրենց ամեն չահերուն. թո'ղ մտածեն թէ տկար սեռին յատուկ այն մեղմ ու համեստ դիրքն է որ զինամիամբ ընելով զարդ՝ ընկերական հաւասարակշռութիւնը կ'ապահովէ, և ի հարկին՝ կանանց ներդաշնակաւոր տիրապետութիւնը կը հաստատէ։ Քանի որ իրենց օգուտը կը պահանջէ մոլութենէ հեռացընել իրենց այրերը, զաւակունքը, եղբարքը և առ հասարակ արական սեռը, ինչպէս կրնան այս նպատակին ծառայել՝ երբ իրենք են որ մոլութեան կենդանի օրինակ կը հանդիսանան անոնց։ Առողջական տեսութեամբ, մանաւոր ձեռնհասութեան մը պէտք չեմք տեսներ սոսկ կրկնելու համար ընդհանուր բժշկաց այն կարծիքը թէ՝ ծխախոտը թոյն մ'է որ կեանքը կը կարճէ, մանաւանդ կանանց՝ որոց կազմուածքը տկարագոյն է քան արական սեռինը։ Կը յիշեմք այս տեղ Ռուս բժշկապետի մը ըսածն ալ թէ ծխախոտ գործածելը անձնասպանութեան դիմել է, որ թէև յամրընթաց՝ բայց «ապահովագէտ» կենագրաւ կ'ընէ գործածողներն անհնարին տառապանաց մէջ։ Ի նիւթականին՝ դժուարութիւն մը չունիմք ապացուցանելու ինչ որ ակներև ու շօշափելի է, քանի որ ծխախոտ գնելու համար ծախք մ'ընել պէտք է. բայց հոս կարևոր է զանազանութիւն մը դնել ժողովրդեան դիւրակեաց և աղքատիկ մասերուն միջև. այն որ գուցէ անզգալի է ընկերական դասուն բարձրագոյն աստիճաններուն վրայ, խռովեալ սրտիւ կը տեսնեմք որ խոնարհ կացութեան մը վիճակեալներէն անտանելի աշխատութեանց գինն և չատ անգամ ամենակարևոր պիտոյից զոհողութիւնը կը պահանջէ։ Կը ճանչնամ ընտանիք մը հինգ չափահաս և քանի մը մանր տղայներէ բաղկացեալ, հինգ չափահասները երկու այր՝ մի կին և երկու աղջիկներ են, որոց ամենքն ալ կը ծխեն. աղքատիկ են, այրերը օրականով տուները ծառայելով և կինն ու աղջիկներն անընդհատ ասեղնագործութեամբ աշխատելով դժուարաւ օրապահիկնին կը հայթայթեն. իրենք կ'ըսէին անցեալ օր որ ամիսը 150 ղուրուշ կը ծախսեն ծխախոտի համար. հարիւր յիսուն ղուրուշ, որ ըսել է հարիւր հօխայ հացի գին։ Կը խնդրեմ մեր դիւրակեաց մայրերէն ու քոյրերէն որ երևակայեն թէ որչափ արժանաւոր գործ մի գործած կ'ըլլան եթէ իրենց օրինակաւը խրախոյս և յորդոր հանդիսանան թշուառ ժողովրդեան, որպէս զի գո'նէ մասամբ, իգական սեռին համար, ի բաց վանի ծխախոտ գործածելու անվայել, մոլար և այպանելի սովորութիւնը։

Թո'ղ չաւարկուի թէ ծխախոտի երկար վարժութիւնն անհնար կ'ընէ զայն թողուլ. մեք գիտեմք ժիր և սրտծաւալ կանայք, Նէնի-Գափուցի, որք քսան և աւելի տարիներէ հետէ առանց ընդհատման ծխողներ ըլլալովին հանդերձ, ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ, խիստ պարզ և դիւրին կերպով իսկոյն դադրեցան ծխելէ(*)։ Ցուցնելու համար թէ յօժարակամ անձանց բնաւ անկարելութիւն չը կայ այս մասին, կը յիշեմք այս տեղ որ Ամերիկացիք՝ իրենց ներքին պատերազմին ժամանակ, զինուորական ծախուց օգնելու նպատակաւ համաձայնած են չը ծխել, և ասկէ գոյացած մեծագումար գումարը զինուորին նպաստած են ազատաբազմական պիտոյից մատակարարման։ Ըստ ծնիս երևակայական եղելութիւն մը չը նկատուի. մեր ազգայիններէն Պօլսեցւոց վրայ միայն հաշիւ մ'ընելով դիւրին կ'ըլլայ մակաբերել թէ ինչ քանակութեան կը հասնի ծխախոտի համար ընդհանրութեան վատնած ստակը, և թէ ինչ է այս պարագային մէջ մեր կորուստն ի մասնաւորի։ Նուազագոյն հաշուիւ մէն մի տան համար մէկ ծխող միայն կ'ենթադրեմք, որով ըսել կ'ըլլայ թէ ի Պօլիս երեսուն հազար այր և կին, Հայ ծխողք կան՝ ի բաց առեալ պանդուխտներն. դարձեալ առ նուազն հաշուելով իւրաքանչիւր անձի համար մէկ ղուրուշ կը դնեմք ծխախոտի ծախուց յատկացեալ, որով ըսել է թէ միայն Հայերն օրը երեք հարիւր և ամիսը ինն հազար ոսկի կը վատնեն ծխախոտ գնելու համար։ Ամեն խորհրդածութենէ աւելի այս հաշիւը բաւական կը ցուցնէ թէ ինչ է ժողովրդեան կորուստն ի յաջեցումն անհեթեթ քըմահաճութեան մը՝ որոյ վնասներն ամենուս շօշափելի են, և որոյ ի նպաստ չեմք կարող և ո'չ մի օգուտ նշմարել, որչափ չնչին ալ լինի։

Խօսքերնիս դարձեալ մասնաւորելով իգական սեռին վրայ, կ'ուզեմք բացատրել թէ ո'րչափ եղանակաւ ծխելը մեր երկրի կանանց սովորութեանց մէջ անցած է. ներողութիւն կը խնդրեմք մեր բոլոր պատուարժան տիկիններէն, բայց անշուշտ չեն գիտեր թէ անկեալ կիներն եղած են որք գոնէ մեծապէս նպաստած են կանանց դասուն մէջ ծխելու վարժութեան ընդունելութիւն գտնել տալու. որպէս յՆերոպա նոյնպէս և ի Ցաճկաստան, սոյն կարգի կիներն իրենց խառնակ կենակցութեամբը վարժուած են ծխելու, արբենալու, ինչպէս նաև այլրանաց. բայց ինչ որ հոն անհամբաւ կանանց դասուն մէջ սահմանափակեալ է, մեր մէջ ընկերութեան համեստ ու պարկեշտ մասերուն մէջ ալ մուտ գտած է։ Այս առթիւ կը խնդրեմ Պարզասիրաց արդիւնաշատ ընկերութեան անդամուհիներէն որ մինչդեռ միևնոյն կերպով ներմուծեալ այլրանաց առաջքն առնելու գովելի ձեռնարկն ըստանձնած են, իրենց յատակագծին մէջ ընդունին ծխախոտի գործածութեան իգական սեռէն բացարձակապէս մերժման սկզբունքն ալ։ Սա նուազ պարտաւելի չէ քան զփեսն, և քանի որ կանանց ծխելուն մասին Եւրոպայի վրայ խօսեցանք, ըսե'նք ինչ որ լսած եմք երկար ատեն անդ բնակող մեր բարեկամներէն։ Հոն տուներուն մէջ մանաւոր սենեակ մը ծխարան լինելու յատկացեալ է, ուր ծխողք պարտին փակուիլ կիներէն հեռի գտնուելու համար։ Անգղիոյ մէջ սոյն սենեակը գիմողները գլուխնին գտակ մ'ալ կը դընեն որպէս զի ծխախոտին հոտը մազերնուն չը կպչի և վերջը կանանց թաշոկ չը պատճառէ. դարձեալ ծխարանէն ելած միջոցնին տեսակ մը նշաքար կ'ուտեն որ բերնին հոտը կը վանէ ու կ'անհետացնէ։ Ահա այն զգուշութիւններն՝ զորս ծխախոտի մասին Եւրոպացիք ի գործ կը դնեն իգական սեռին նկատմամբ. թո'ղ մտածեն այժմ մեր կանայք թէ իրենց Եւրոպացի քոյրերնուն համար ո'ր աստիճան զըզուելի և մերժելի կ'ըլլան ծխող կիներն։

Լսելով որ Անգղիացւոց մէջ ծխաթողաց ընկերութիւն մը (անթիթապաքօ սօսայէթի) հաստատուած կայ, որ իւր կեդրոնն ունի ի Մանչէսթըր, մանաւոր նամակաւ մը սոյն ընկերութեան նախագահին դիմեցինք, որպէս զի ուղարկէ մեզ իրենց կանոնագրութենէն, յատակագծէն, և նոյն նիւթին վրայ գտնուած ուրիշ այլ և այլ հրատարակութիւններէն մէկ մէկ օրինակ. երբ ստանամք զայսն՝ մեր ազգայիններէն յօժարակամ անձանց պիտի յանձնեմք, որպէս զի որոշեն թէ հա՞րկ է որ մեր մէջ ալ սոյն նպատակաւ ժողով մը կազմուի։

Բայց կիներն մաս չունին հոն, և մեք այսօրուընէ կը կարդամք ՀՐԱՒԷՐ ԱՌ ՀԱՅՈՒՀԻՍ Ի ՀԱՄԱՀԱՃ ԾԽԱԹՈՂՈՒԹԻՒՆ։

ՀԱՐՐԻՆ

(*) Լրագրոյս խմբագրապետը 35 տարի չարունակ ծխելէ յետոյ՝ ասկից քանի մի տարի առաջ մէկէն ի մէկ դադրեցաւ ծխելէ՝ առանց որ և է նեղութիւն մի կրելու։ Ծ Խ.

ԶԵԿՈՅՑ

Տ. Ց. Թիւյուսզեան կ'իմացնէ մեզ Փարիզէն թէ «Գեռնասանձ»ի վրայ իւր Երկրագործական յօդուածին մէջ Փըռանսերէն Բաթեշամբ․․․ մասին քով Թուրքերէն ենէ ենիպ գրուած է սխալմամբ, փոխանակ ենէ արմուդ գրուելու։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

Երզնկա, 21 մարտ 1881

Տէր Խմբագիր.

Ցաւ է ինձ որ իւրաքանչիւր նամակաւս ստիպուած եմ քաղաքիս դպրոցաց պարբերաբար ապրիլ դրութիւններու ներքև մտնելն ծանուցանել։ Կրթական խնդիրն իւր մի տեղ համայն Երզնկացւոյն ըղձը կը տագնապեցնէ չափազանց։ Գեր. Գիմաքսեան Մ. Հօր հոս գալէն մինչև ցայսօր Երզնկային գրեթէ միակ օրակարգ խնդրոյ մը ունեցած է. այն է՝ դպրոցաց բարեկարգութիւն, որոյ վրայ ժողովուրդ ընկերութիւն, Երեսփ. եւ Թաղ. ժողովք չարունակ կը խորհին, կը վիճին, կը չինեն, կ'աւրեն. բայց և այնպէս դարձեալ կը մնան հո'ն ուր որ էին առաջ։ Գեր. Գիմաքսեան փիչեր ցորեկ կը աքնի կրթական խնդրոյն կանոնաւոր ձև մը տալու, սակայն դրամական առտընապը մեծ արգելքներով խոչընդոտ կը կանգնի Ն. Սրբազնութեան առջև. ասկից յառաջ միութեան չաբաթականներով պիտի կառավարուէր դպրոցները և թոշակը ջնջուէր եթէ 1000 բաժանորդ չաբաթական 40 փարայ վճարէր. այս թերթը լրացաւ, բայց յուսացուած արդիւնքը չունեցաւ, վասն զի բաժանորդք դժուարութեամբ կը վճարէին իրենց պարտքը, և չատն ալ բնաւ չէին վճարեր. ուրեմն այս ծրագիրն ալ չհասաւ իր նպատակին, ասոր վրայ բաւական ժողովներ գումարելէն վերջը թոշակի դրութիւնը նորէն ձեւք առնուեցաւ, դպրոցները գոցուեցան, որպէս զի աշակերտաց ծնողքները կանչելով իրենց ձեռքով սորագրեն իրենց զաւկին համար վճարելի թոշակը. այսպէս մէկ քանի օրէն վերջը դըպրոցները բացուեցան և կը չարունակեն հիմայ. մէն մի դպրոց իւր տեսուչը ունենալով։ Կեդրոնական ուսումնարանի տեսչութիւնը Գեր. Գիմաքսեան սանձնեց օգնական ունենալով Դանիէլեան Յիվան և Աչըգեան Ղուկաս էֆէնտիք. Նախակըրթարանն ալ Կիրակոս էֆէնտի Գազանճեանի տեսչութեամբ պիտի կառավարուի. և Քրիստինեան աղջկանց վարժարանն Ասաքել էֆէնտի Դանիէլեանի տրուեցաւ օգնական ունենալով Սիմէոն Մ. Խաչատուրեան, Կարապետ Մ. Միքայէլեան և Յարութիւն Սըրեան էֆէնտիք, որ արդէն նոյն դպրոցի հոգաբարձու էին բաւական ժամանակ. և որ ազգին չնորհակալութեանը արժանացած են իրենց անդուլ գործունէութեամբ։ Ահաւասիկ, Տէր խմբագիր, հիմակու հիմայ այս դրութեամբ կը չարունակուի մեր ազգային դպրոցները։

Թէ ինչո՞ւ համար Երզնկայի ազգային դպրոցները միչտ փոփոխութեան կ'ենթարկուին.

Դրամ չկայ։

Ինչո՞ւ։

Վասն զի միութիւն չկայ. եթէ Երզնկային այսօր մէկ սիրտ մէկ հոգի ըլլայ, ամեն արգելքի վրայէն արիաբար պիտի անցնի և ես (և ինծի հետ չատեր) վստահ եմ որ կըրթական լոյսը իր ճառագայթները պիտի սփռէ Երզնկայի վրայ և նախանձելի վիճակ մը ունենալուն ալ տարակոյս չպիտի մնայ . . . սակայն մեծ ցաւ է ըսել որ Հայոց ազգին համար բնական է արդէն անմիութիւնը, և որուն դառն հետևանքները միչտ կը սաւժէ ու կը սաւժէ և դեռ չ'աթափիր. Երզնկա այսօր 1500 ոսկւոյ գումար մը կը զոհէ կրթական խնդրոյն, որ Երզնկայի համար չատ մեծ գումար մ'է, մինչդեռ Հարաւստ Զմիւռնի մի 1000 ոսկիով կը կառավարէ իր դպրոցները Խիւքճեանի և Մամուրեանի նըման կարող ձեռքերու ներքև. ուրեմն ի՞նչ է իրաց բուն պատճառ ներկայ ապարդիւն դրութեան. ո՞չ ապաքէն անմիութիւնը՝ որ Երզնկացւոյն նիւթական և բարոյական ուժերը ջլատելով ներկայ տխուր դըրութեան ենթարկած է։ Մենք որ միութեան այնչափ փափաք կը յայտնենք, գուցէ ընթերցողը հարցունէ թէ ո՞րն է այդ միութիւնը. պատասխանը չատ պարզ է.

Թաղային Միութիւն։

Թող միանան Երզնկայի չորս թաղերը և իրենց ուժերը ի մի ամփոփեն, յայնժամ պիտի տեսնեն սորա մեծամեծ օգուտները, ինչպէս որ ազգին ապագան մտածող բոլոր ճշմարիտ ազգասէրները սոյն փափաքը ունին. բայց ինչո՞ւ այս միութիւնը չըլլար որ քանիցս առաջարկուեցաւ. չգիտենք, գուցէ գաղտնիք մը կայ մեզ անծանօթ . . . ինչո՞ւ արդեօք ամեն թաղեցի մերը ձերը կ'ըսեն փոխանակ ամենուս ըսելու. ինչո՞ւ չեն միանար ըսենք. վասն զի Ս. Երրորդութեան թաղը չուզեր միանալ։ Պատճա՞ռ.

Ս. Երրորդութեան թաղեցին կըսէ որ՝ թող միւս թաղերն ալ մեզի չափ կալուած ունենան, այս միանանք, տկար փաստաբանութիւն. չենք գիտեր թէ յիշեալ կալուածները ազգայի՞ն են թէ մասնաւորի. եթէ ազգային են, ուրեմն ամենուն են, և եթէ մասնաւորի են, թող ամեն ոք իրեն սեպհականէ և ազգային անունը ջնջուի այլ ևս. վասն զի այսպէս ըսել է արդէ դըրութեան մէջ, ինչպէս որ քանի ամիս առաջ որոչուեցաւ թաղային միութիւնը փութայնել, բայց Ս. Երրորդութեան թաղեցին վերոյիշեալ տկար առարկութիւնը մէջ բերելով չուզեց միանալ, և խնդրոյն ուրիչ կերպարանք տալով անմիութեան սև վարագոյրին տակ թաղուեցաւ այս արդիւնաւոր գործը . . . ։

Տար երկինք, որ մի օր բարեբաղդութիւն ունենայինք այս ըղձալի միութիւնը տեսնել։ Ուրիշ կարևոր լուրեր յաջորդ նամակաւս ղրկելու խոստանալով, մնամ . . .

ԾԵՐՈՒՆԻՆ ԲԱՌՆԱԲԱՍ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Եւրոպիոյ գիւղերուն մէջ տակաւին տիրող տնապաշտութեան օրինակ մի կրնայ լինել հետևեալ սարսափելի դէպքն, որ Պոլծիոյ Հավէյ անուն գիւղախմբին մէջ պատահած է։

Գիւղացի մի իւր մի տղայն և կով մի կորսնցնելով՝ կը կարծէ թէ կախարդեր են զինքը, և քնաշրջիկ վհուկի մի կը դիմէ. նա ալ՝ իբրև դեղ՝ խորհուրդ կը տայ իրեն որ հետևեալ օրն իւր տունն եկող առաջին կինն այրէ։ Զայս լսելով՝ գիւղացին կ'երթայ իւր տանը մի սենեկին մէջ խարոյկ մի կը պատրաստէ։ Առաջին այցելու կինը կը լինի դրացի մի, որ Մօպէժէն յանձնարարութիւն մի կը բերէր իրեն. ներս կ'ընդունի զայն, և իւր կնոջն հըրաման կ'ընէ որ դուռներն ու պատուհանները փակէ։ Ցետոյ խարոյկըն արծարծելով, կ'երթայ այցելու կինը կը գրկէ, և առանց բնաւ ականջ կախելու նորա ճիչերուն՝ կ'սկսի խարոյկին վրայ խորովել զայն՝ հաւ կամ ոչխար խորովելու պէս։ Խեղճ կինը տկարութիւն զգալով՝ քահանայ կը խնդրէ։ Գիւղացւոյն կինը կարծելով որ կախարդանքը (պիւյիւ) լուծելու համար էր, իսկոյն կ'երթայ գիւղին քահանայն կը բերէ։ Քահանայն կը սարսափի տեսարանէն, և անմիջապէս կինն ազատելով՝ իշխանութեան իմաց կը տայ։ Շատ չանցած՝ ոստիկան զինուորք կը հասնին և այս երկու մոլորամիտներուն դէմ տեղեկագիր կը չինեն։ Իսկ սոյա նահատակուհւոյն զոհ եղող խեղճ կնոջ սըրունքները, պարանոցն ու մազերն այրած էին։

Լոնտրայի դատական բարձր ատեանին այս օրերս դատ մի ներկայացաւ, որ բաւական ձայն հանեց։

Երկու հոգեհմայք (սփիրիթ) Տոքթոր և Տիկին Ֆլէչէր, Տիկին Հարթ-Տէյվիս անուն կնոջ մի դիւրահաւատութենէն օգուտ քաղելով 230 հազար ֆրանքէն աւելի դրամ կորզած էին ձեռքէն։ Տիկին Հարթ-

ցգացածը կորսնցնելու չէին աշխատեր։ Ամբողջ աշխարհ ոչ ևս գոյութիւն ունէր յաչս իւրեանց։

Այժմ իրենց օրերուն մեծագոյն մասը միասին կ'անցունէին, և վայրկեան մ'իրարմէ հեռի ապրելու անկարող կը թուէին։

Եւ իրենց վիճակն օր ըստ օրէ աճելի կերպիւ կը ծանրանար կա'մ այն պատճառաւ թէ, իբրև հետևանք չզային այս ընդհատ դըգուութեան, իրենց միացած ոյժերն ալ կ'սպառէին, և կամ, սորզապէս, որովհետև զիրենք հիւծող հիւանդութիւնն ևս առաւել արագ և գահավէժ ընթացք մի կ'ըստանար քան մօտենար աղետալի վախճանին։

Ցորչափ իրարու քով էին, իրենց տառապանաց մէջ գրեթէ դադարում մի կը լինէր։ Այս երկայն ժամերու մէջ, որք սակայն խիստ կարճ կը թուէին իրենց, կրնային մոռնալ այն սոսկալի վճարաժամն որ իրենց գլխուն վրայ կախուած կը կենար։

Ցայնժամ աղեխարչ երևոյթ մ'էր տեսնել այս երկու ծաղկահասակ և գեղանի էակներն որ մահուան սեմին վրայ ազատապէս, մինչև իսկ ուրախութեամբ կը խօսակցէին։

Բայց խեղճ դատապարտեալք գիչերուան տանջանքներովը սուղ կը վճարէին ուրախութեան այն մի քանի ժամերը զորս օրուան մէջ կը ճաշակէին։ Ուստի, ո՜րչափ կը տաչրէր իրենց սիրտն երբ իրարմէ բաժնուելու ժամը գար, և հարկ լինէր թողուլ իրենց սրթուն երազներն՝ ամենատխուր իրականութեան մէջ մտնելու համար։

Ա՜հ, ի՜նչ անտանելի, անվերջանալի չարչարանք էին, խաղաղիկ խօսակցութեան այն օրերէն ետքը, տառապանաց այս երկար գիչերներն, յորս տագնապք տագնապներու կը յաջորդէին, առանց վայրկեան մի հանգիստ թողլու թշուառ հիւանդին, զոր ջերմագին տենդ մի կը լափէր, գլուխը կրակի մէջ էր, և չոր ու չչուն հազ մի կուրծքը կը բզըկտէր։ Եւ ի վեր քան զամենայն, ի՜նչ սարսափելի մտատանջութիւն չ'գիտնալ թէ հետևեալ օրը պիտի կրնա՞ր ևնել անկողնէն վերստին տեսնելու զայն որ միակ կարող էր մոռցնել այս չարչարանքները։

(Շարունակելի։)

Տէյվլս, որ 40 տարին անցած է, կը փափաքէր գիտնալ թէ արդեօք իւր հանգուցեալ մօր հոգին ներած էր իւր տղայութեան ժամանակ գործած սխալները։ Ուստի առաւօտ մ'իւր տունը հրաւիրեց ըզ Տօքթօր Ֆլէչէր, և իւր փափաքն յայտնեց նմա։ Ֆլէչէր խոստացաւ կատարել նորա փափաքն և կոչեց նորա մօրը հոգին, որ անմիջապէս եկաւ։ Արդարև տիկին Հարթ-Տէյվլս չտեսաւ զայն, բայց կ'երևի որ Ֆլէչէրի մարմնոյն մէջ մտած էր։ Հոգին Ֆլէչէրի բերնովը կը խօսէր. կը հաւատէր իւր զղջացող աղջկան՝ թէ միշտ կը սիրէր զինքը, և կ'ապրէր որ Ֆլէչէրի գլխէ միշտ։ Տիկին Հարթ—Տէյվլս չափազանց ուրախացաւ և հինգ լիրա դնելով Տօքթօրին ձեռքը խնդրեց որ չատ չանցած վերստին գայ։ Հետևեալ օրը Տ. Ֆլէչէր նորէն եկաւ և վերստին հոգին խօսեցաւ։ "Վստահ եղիր Տիկին Ֆլէչէրի վերայ իբրև քու քրոջդ, ասաց հոգին, վստահ եղիր Ֆլէչէրի վերայ, սոքա քու օգուտդ միայն կուզեն։ Ես վաղը դարձեալ կը գամ։"

Հետևեալ օրը Տ. Ֆլէչէր իւր կինը ներկայեց Տիկին Հարթ-Տէյվլսի։ Այս վերջինը գոհարեղէն զարդ մ'ունէր 6000 լիրա արժողութեամբ և ծանր ասղնեգործ զարդեր 4000 լիրա արժողութեամբ։ Իւր մօր հոգին ասաց իրեն թէ լաւ կ'ընէր զանոնք չգործածել, վասն զի վնասակար էին իւր առողջութեան։ "Իմ ելեքտրական հասանքես չատ կայ դոցա մէջ, ասաց, և կրնան քու դրգռեալ ջիղերդ հոգնեցնել։ Աւելի լաւ է որ այդ գոհարեղէն ու ասղնեգործ զարդերը Տուչուն Ֆլէչէրի տաս։" Տիկին Հարթ-Տէյվլս հնազանդեցաւ իւր մօր այս խրատին, ինչպէս նաև ուրիշ նմանօրինակ խրատներուն, այնչափ որ վերջապէս իւր ազգականները ժառանգութենէ զրկելով իւր բոլոր հարստութիւնը Ֆլէչէրի և նորա կնոջը կըտակեց։ Այն վայրկենէն Տիկին Հարթ-Տէյվլս հիւանդանալ սկսաւ, եւ Տօքթօր ու Տիկին Ֆլէչէր առին զինքն Ամերիկա տանելու օդափոխութեան համար։ Դժբաղդաբար, հիւանդն Ամերիկայի մէջ ուրիշ բժշկի մի հանդիպեցաւ, որ անհերքելի կերպիւ հաստատեց իրեն թէ Ֆլէչէր և կինը խաբած էին զինքն, և ստիպեց որ դատաստանի քաշէ զնոսա։ Տիկին Հարթ-Տէյվլս Լոնտրա վերադառնալով, դատ բացաւ, և ատեանը գործը քննելով Տօքթօր Ֆլէչէրն ու կինը մէկ մէկ տարի բանտարկութեան դատապարտեց։

— —

Թէքրճէմանը Հագիգաթ կ'իմանայ թէ այս օրերս Ամերիկացի մ'եկեր է մայրաքաղաքս, որ մուկները, լուերն ու մժղուկները քիմիական գործողութեամբ մ'անմիջապէս ջնջել կը խոստանայ եղեր։ —Եթէ յաջողի, անշուշտ մեծ բարիք պիտի ընէ մեզ, և միանգամայն մեծ հարստութիւն պիտի կրնայ դիզել՝ միայն Կ. Պոլսոյ մէջ գործելով։

ԲԱԲԵՐԴ

. . . Խմբագիր Տէր.

Կարնոյ Ուղեւորիդ փետր. 14/26 թիւ մի նամակին մէջ ինձ նկատմամբ սա տողերն կային թէ «գիտէ հին վարժապետական յարգանօք վարուիլ ամեն աշակերտներու հետ, և իւր այդ վարմունքը իւր պաշտօնին սրբազնութեան մի մասն համարիլ։» Ուղեւորութեան նոր սկսող անփորձ անձի մը հետ վիճաբանել ինձ չը վայլեր, բայց հարկ կը համարիմ իւր հաւաքել սխալ հիմնութեանց վրայ այսչափ մը միայն յաւելուլ թէ՝ ես յարգել գիտեմ այն ամեն մարդիկը, որք բաւ է որ պարկեշտ մարդիկ են և այն կերպով՝ որով կը յարգուիմ՝ հոգ չէ թէ հագած թիկնոցնին ...... հալեւ կամ աչքերնին զարդու ակնոց մը չունենան։ Ձեր ազնիւ Ուղեւորին յօդուածներն սուտ գիւ իրենց արժանիքը առաւել կը բարձրացնեն եթէ փաստերով գրուած ըլլան. բայց ընդհակառակն եթէ Ձեր ազնիւ Ուղեւորն իւր աչաց ու մտաց առարկաներն այսպէս թիւր մեկնելն երբեմն իւր թղթակցութեան պաշտօնին պարտավճարութեան մի մասն համարելու պիտի զիջանի, կ'արժէ արդարև որ իւր անունը միշտ թաքուն պահէ ցոր վայր իւր այդ ուղեւորութիւնը պիտի չարունակէ։

Ձեր ազնիւ Ուղեւորն եթէ կ'ընդունի՝ թող գայ հրապարակ և խնդիրըն անձնականութենէ հանելով խօսինք իրեն հետ և յայտնենք թէ՝ Պոլսոյ և գաւառաց մէջ անօրէնք, վարժապետք, առաջնորդք ինչ եղանակներով կ'ապրին ու կը վարուին, և թէ՝ ինչպէս ապրիլ և վարուիլ պէտք է արդիւնաւորելու համար այն ինձերն՝ որք կը տեսնուին ամենուն վրայ ի մասին ազգային յառաջադիմութեան։ Ասի խնդիր մ'է ազգային՝ ... այնքան կարևոր որքան չէ թերևս լեզուի խնդիրն, և ահա այդ խնդրոյն վիճաբանութեանը մէջ կարող է այնքան լաւ ճանաչել զիս, որքան չճանաչեր այժմ։

Ընդունեցէք . . . : Տէր, իմ խորին յարգանքս զոր պատուիմ Ձեր ազգանուէր լրագրոյն։

Դասատու—Տնօրէն ի Բաբերդ
Բաբերդ Յ. ԽԱՆՃԵԱՆ
1881 մարտ 22

ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌԻՆ
ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

4/16 ապրիլ 1881
Սուրէնեան վարժարան

Խմբագրապետ Տէր..

Օր. Պօլթօյի հրատարակելիք "Ընչանաւոր կանանց բառարանին" նկատմամբ Ձեր ազգօգուտ թերթին մէջ հրատարակած ազդերնիդ կ'իմանամք թէ չատ մ'անհաճոյ ու թիւր մեկնութեանց տեղի տուած է։

Շատեր կարծեր են թէ մեք տըւած յայտագրերնուս (բռօգրէգրիւս) փոխարէն սուակ պիտի գանձեմք. բայց ոչ. բաժանորդն ինք իւր ձեռօք պիտի զրկէ կէս բաժանորդագինն առ Պ. Բօլ Օլէնտօռֆ, Բարիզու հանրածանօթ ու պատուաւոր գրավաճառն, որու հասցէն տպեալ կայ յայտագրին վրայ։

Մեք ձրի կը տամք յայտագրերը, բայց յայտնի է թէ անոնք արժէք չունին մինչև որ կէս բաժանորդագիներն առ վերոյիշեալ գրավաճառ-տպագրապետը չուղղուին։

Զմոռնամ յաւելուլ թէ ազնիւ բարեկամս Թիւյսիւզեան Էֆէնտի, որ Օր. Պօլթօյի խնդրանօքն ու ազգասիրաբար բացած է այս առաջարկն, ինձ զրկած վերջին գրոյն մէջ ներփակեալ նամակ մը դրած է, ուղղեալ առ Պատուարժան Ուսումնական խորհրդականն. այդ գրով կը խնդրէ որ հաճի առ Օր. Պօլթօ ղըրկուելիք կենսագրերը վաւերել, որպէս զի կողմնակցական անտեղութիւնք չպատահին։

Մանրամասն տեղեկութեանց համար կրնայ մեզ դիմուիլ՝ ի Սուրէնեան վարժարան։ ՄԻՍԱՔ ՀՈՒՆԿ

ԱԶԴ

Բարեպաշտ ժողովրդեան կողմանէ այլ և այլ թաղերէ փափաք յայտնուած ըլլալով որ՝ Գեր. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոս Լուսինեան չարունակէ Հայր Մերի մեկնութիւնը, զոր սկսած էր Մեծ Պահոց օրերուն մէջ, Նորին Սրբազնութիւնը յանձն առած է կատարել նոցա խնդիրը սկսելով զայն յառաջիկայ կիւրակէ։

Հետևաբար Թաղ. խորհուրդս պատիւ ունի ծանուցանել արգոյ հասարակութեան որ Նոր Կիւրակէ օրուան (ի ժամ 1 1/2) քարոզին նիւթը պիտի ըլլայ.

Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր։

1881 ապրիլ 17 (Կնիք Թաղ. խորհ.)
Պէշիկթաշ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ
Գ. ՏԱՐԻ

Մայրենի լեզուի Գ. հատորը՝ Պօլսոյ աշխարհաբարի վերածուելով ի լոյս ընծայուած է այս անգամ, մաքուր տպագրութեամբ և 70 էն աւելի ընտիր պատկերներով։

Գինն է 5 դահեկան արծաթ։

Կը գտնուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով. — կեդրոնատեղին է Միացեալ Ընկերութեանց գրասենեակը։ Դպրոցաց համար մասնաւոր զեղչ կ'ըլլայ։

VICHY
ՎԻՇԻ

Վալանսիէն, փողոց 22, Պարիզ Մօնմարթր.

GRANDE GRILLE. — Աւշային տկարութիւնք, մարսողական ճանապարհաց հիւանդութիւնք, լեարդի եւ փայծաղի խցումն, ներքին գործարանաց խցմունք, մաղձային քար ևայլն։

HOPITAL. — Մարսողական ճանապարհաց հիւանդութիւնք, ստամոքսի ծանրութիւն, դժուարամարսութիւն, ախորժակի պակասութիւն, ստամոքսի ջղացաւ, անմարսութիւն։

CÉLESTINS. — Երիկամանց և փամփուշտի տկարութիւնք, միզային աւազ եւ միզային քար, յօդացաւ, շաքարախտ (Տիապէթ), ալիւտակուց—միզային (Ալպիւմինիւրի)։

HAUTERIVE. — Երիկամանց եւ փամփուշտի տկարութիւնք, աւազ, քար, յօդացաւ, շաքարամիզութիւն, ալիւտակուց—միզական։

Աղբիւրին անունը պէտք է փնտռել շիշերուն քափսիւլին վրայ։

Ամեն դեղագործաց եւ դեղավաճառաց քով կը գտնուի։

QUINA LAROCHE
ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇ
ԷԼԻՔՍԻՐ ՎԻՆԷՕ

Կազդուրիչ և տենդաբույժ դեղ մ'է, որ երեք քինաքինայից բոլոր սկզբնական նիւթերը կը պարունակէ և կը գործածուի ուժի նուազութեանց, ստամոքսի տկարութեանց, հին և քինինով չբժշկուող տենդերու համար, եւն։

Միևնոյն դեղը

ԵՐԿԱԹԽԱՌՆ

կը գործածուի արեան նուազութեան, ատգունութեան, ծննդաբերութեան հետևանաց դէմ, եւն։

Կը գտնուի Կ. Պոլիս. Տէլլա Սուտայի, Ջօպան Օղլուի, Քանզիւք Եղբարց, Գասապեանի, Քիւչիւքեան Եղբարց և Ալէքեանի դեղարաններն։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՃԷՆԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

"Կատարելութիւն",

ՄԻՍԻՍ Ս. Ա. ԱԼԷՆԻՆ
Աշխարհածանօթ Մազ Նորոգողը
(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Երբեք չվրիպիր նորոգելու Ալևոր Մազը իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր նոր կեանք, աճումն, և փայլուն գեղեցկութիւն։ Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վանելով ալևորութիւնը։ Ներկ մը չէ։

Միշտ կը հաստատէ ինքնին իբր մազին բնական զօրացուցիչը։

[illegible] միայն Կարմրագոյն փաթթոցներու մէջ է։

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մաղազան) է,—
114 AND 116 SOUTHAMPTON ROW, Լոնտոն, Անգլիա։

Կը ծախուի ամեն Կեղծծամավաճառներէն, Անուշահոտ Իւղավաճառներէն, և Անգլիացի Դեղավաճառներէն։

Կ. Պոլիս Ս. Քանզիւք եղբարց քով. Ֆարմասի Պրիթանիք Բերա Մեծ փողոց և Լոմբնտ Քարիւէնայի քով, Անգլիական մթերանոց, Նիւքօպէք Գալաթըրըմ Ղալաթիա

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1881 ԱՊՐԻԼ 1 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼ 30

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Բօսֆօրէն էջնող շոգենաւները
12	Արնաւ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ. Գասըմբաշ։
12	Պէյքօզ, Բաչաբ. Գանլճ. Ա. Հիսար. Գանտ. Վանիք. Չէնկէլքէօյ. Պէյլ. Գուզկ.
12	Եէնիմ. Մէգարբ. Պէօյիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Ըսթէն. Գուրճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
12 15	Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
1	Եէնիմահ. Մէգարբ. Պէօյիւքտ. Թարբ. Եէնիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ.
1	Ռ. և Ա. Գավաքէն. Մէգարբ. Պէօյիւքտ. Թարաբ. Պէյքօզ. Բաչաբ. Գանլճ. Ա. Հիսար. Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ. Գուզ. Գասըմբաշ.
2 15	Եէնիմահ. Մէգար. Պէօյիւք. Թարաբ. Եէնիք. Ըսթէն. Էմիրկ. Գուրճ. Ռ. Հիսար Պէպէք. Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
4	Պէյքօզ, Բաչ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ, Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկունճուք.
4	Եէնիմահալլէ, Մէգար. Պէօյիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Ըսթէնիա. Էմիրկ. Գուրճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք, Արնաւ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիկ.
5	Եէնիմահ. Մէգարբ. Պէօյիւքտ. Թար. Եէնիք. Ըսթէն. Էմիրկ. Գուրճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ.
6 15	Եէնիմահ. Պէօյիւքտ. Թար. Պէյքօզ. Եէնիք. Էմիրկ. Գանլճա. Ռ. և Ա. Հիսար, Գանտ. Արնվ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիկ. Իւսկ.
7 45	Ա. և Ռ. Գավաք, Եէնիմ. Մէգր. Պէօյիւքտ. Թար. Եէնիք. Ըսթէն. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Արնաւ. Օրթ. Պէշիկթաշ.
8 45	Պէօյիւք. Թարաբ. Պէյքօզ, Ռ. Պահճէ, Ռ. Բ. մահ. Գանլճ. Ա. Հիսար, Գանտլի. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզ. Իւսկ.
9	Եէնիմահ. Մէգարբ. Պէօյիւքտ. Թարաբիա, Եէնիք. Գուրճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք. Արնաւ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիկ.
10 15	Մէգար. Պէօյիւք. Թարաբ, Եէնիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Արնաւ. Օրթաք. Պէշիկ.

Կամուրջէն էջնող շոգենաւները

Ժամ	Կամուրջէն էջնող շոգենաւները
1 30	Գասըմբաշ, Իւսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլր. Չէնկէլ. Արնաւուտ. Գանտլի. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլըճա, Էմիրկ. Եէնիք. Պէյքօզ. Թարաբ. Պէօյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ։
2	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Ըսթէն. Եէնիքէօյ. Թարաբ. Պէօյիւքտ. Մէգարբ. Եէնիմ.
2 30	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիքէօյ. Գանտ. Ա. Հիսար. Գանլըճա, Ռ. փաշա մահ. Բաչաբահճէ, Պէյքօզ.
3	Գասըմբաշ. Պէշիք. Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Գուրճ. Էմիրկ. Եէնիք. Թարաբ. Պէօյիւքտ. Մէգար. Եէնիմահ.
4	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Գուրճ. Եէնիք. Թարաբիա, Պէօյիւքտ. Մէգարբ. Եէնիմահալ.
5 15	Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյիւքտ. Մէգար. Եէնիմահ. Ռ. և Ա. Գավաք.
6 30	Իւսկիւտար, Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկէլ. Արնաւ. Գանտ. Ռ. Հիսար, Գանլըճա, Էմիրկ. Եէնիք. Թարաբ. Պէօյիւքտ.
8 15	Պէշիկթաշ, Օրթք. Արնվ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարաբիա, Պէօյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ.
9 30	Պէշիկթաշ, Օրթք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Գուրճք. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարաբ. Պէօյիւքտ. Մէգար. Եէնիմահ. Ռ. և Ա. Գավաք.
10	Գասըմբաշ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկէլ. Վանիքէօյ, Գանտ. Ա. Հիսար. Գանլ. Բաչաբ. Պէյքօզ, Թարաբ. Պէօյիւքտ.
10 15	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրչէշ. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ Ըսթէն. Եէնիք. Թարաբ. Պէօյիւք. Մէգարբ. Եէնիմահալլէ.
11	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրչէշ. Արնվ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Գուրճ. Եէնիք. Թարաբ. Պէօյիւքտ. Եէնիմահալլէ.
11	Գուզկունճուք, Պէյլ. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչաբ. Պէյքօզ.
11 30	Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկէլ. Վանիք. Արնաւ.
12	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Արնաւուտքէօյ.

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Գալաթիա 18 ապրիլ.

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ		17.15
» » բացուեցաւ		17.13 1/2
» » կէս օրին		17.15 1/2

ԸՆԹԱՑԻՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

		Անգղ. լիր.
Սարըֆթէ մէնրլ. 6 0/0	»	5.10
» Օթօման	»	4.
Կ. Պոլսոյ Պանքան	»	10.20
Քրէտի մէնէրալ 6 0/0		5.25
Փոխ. 1863 (Մութ) 6 0/0	Ֆր.	84.
» 1865 (») 6 0/0	»	85.
» 1869 (Բինար) 6 0/0	»	84.
» 1872 (Պօն տիւ թրէզօր)	»	27.50
» 1873 (Բինար) 6 0/0	»	82.
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	56.50
Լաւրիում	»	111.
Թրամուայ (գ. կտ.)	Օսմ. լիր	370.
Թղթադրամ	»	930
Հէվալէսիզ		30
Ըէբօր		—

ԸՆԹԱՑԻՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշ.)	Ղրշ.
Անգղիական ոսկի	110 2
Գաղղիական »	87 20
Բօլ	90 3
Ֆիօրին	51 25
Գաւայիմ թուղթ 8 րուպի 84 գարիք	
Գաւայիմ արծաթ (Նոր)	92 30
Մէճիտիէի տարբերութիւն	7 26
Վեցնոց	124 30
Հինգնոց	208 25
Հինգնոց (անկէտ)	178
Մէթալիք	205 30
Պղինձ (անուանական)	670

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 29 ապրիլ.

Անգղ. Քօնս.	101 11/16
Օսմ. »	15 7/8
Փոխ. 1865	17 5/8
» 1869	17 5/8
» 1871	75 3/4
» 1872	27 3/4
» 1873	16 5/8
» 1877	89 1/4
Պանք Օթօման	16 3/4
Ռուս. փոխ. 73ի	91 5/8
Եգիպտ. միացեալ	77 1/2
» արտօնեալ	96 1/2
Տայրա Սանիէ	76
Փոխ. Ռօչիլտ	98
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25 35

Փարիզ 29 ապրիլ.

Գաղղ. Քօնս. 5 0/0		120.60
» » 3 0/0		83.82 1/2
Օսմ. Քօնս.		16 2 1/2
Փոխ. 1865	Ֆր.	87.
» 1869		87.
» 1873		84.
Օսմ. Երկաթուղի		57.25
Պանք Օթօման		669 37 1/2
Քրէտի Լիօնէ		897 50
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)		95 3/8
» » Արևելեան		61 1/2
Իտալ. Քօնս.		90
Եգիպտ. միացեալ		389.37 / 12
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ		25.27

Վիեննա 29 ապրիլ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	117 85
Ռումէլիի երկաթուղի	27.